

Prof. dr hab. Dariusz Samól
Dziedzina: sztuki muzyczne
Dyscyplina artystyczna: instrumentalistyka
adres do korespondencji:
Akademia Sztuki
Pl. Orła Białego 2
70-562 Szczecin
tel. kom. 502 207 103
adres email: dareksamol@yahoo.com

Szczecin dnia 27.11.2023 r.

Zleceniodawca recenzji

Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina, pismo z dnia 11 lipca 2023 roku, zlecenie podjęte na podstawie ustawy z dnia 14.03.2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 r. poz. 1789), Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 roku (Dz. U. 2018 poz. 261) w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora oraz art.179 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 3 lipca 2018 roku.

Dotyczy

Pisma Przewodniczącego Rady Dyscypliny Artystycznej UMCF

- wyznaczenia recenzenta

Do nadesłanego mi przez Przewodniczącego Rady Dyscypliny Artystycznej UMCF_ pisma sygnowanego datą 11 lipca 2023 roku, informującego o powierzeniu mi funkcji recenzenta w przewodzie doktorskim pana Michała Knota w dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne, została dołączona dokumentacja w postaci pracy doktorskiej w formie dzieła artystycznego wraz z opisem.

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska Pana mgr Michała Knota składa się z dzieła artystycznego w postaci płyty CD zatytułowanej East West Duo Aliada, wydanej w 2020 roku przez firmę fonograficzną hänssler CLASSIC, oraz części opisowej pt. *Potencjał brzmieniowy duetu saksofonowo-akordeonowego na przykładzie kompozycji Tomasza Skweresa oraz adaptacji wybranych utworów Igora Strawińskiego, Edvarda Griega, Aarona Coplanda, George'a Gershwina, Chicka Corei i Dariusza Milhauda. Studium interpretacji i zasięgu ekspresyjnych możliwości wykonawczych.*

Na płycie CD Duo Aliada w składzie: Michał Knot – saksofon sopranowy i Bogdan Laketic – akordeon prezentuje następujące utwory:

- Igor Strawiński – *Taniec Rosyjski*
- Edvard Grieg – *Strumyk op. 60, Melodia op. 47, Marsz trolli op. 54*
- Melodia ludowa – *Drømte mig en drøm*
- Duo Aliada – *Improvisation*
- Vlastimir Pavlović – *Žikino kolo*
- Tomasz Skweres – *Coffin ship*
- Aaron Copland – *Three moods: Embittered, Wistful, Jazzy*
- George Gershwin – *Preludia: I. Allegro ben ritmato e deciso, II. Andante con moto, III. Allegro ben ritmato e deciso*
- George Gershwin – *Clap yo' hands*
 - *Fascinating rhythm*
 - *The man I love*
 - *I got rhythm*
- Chick Corea – *Children's songs: No. 6, No. 4, No. 11, No. 7*
- Dariusz Mihaud – *Scaramouche: Brazileira*

Miejsce realizacji nagrania: Wiedeńskie Towarzystwo Muzyczne

Realizacja nagrania: Martin Klebahn, 4tune audio & media production Vienna

1. Dzieło artystyczne

Płyta CD stanowi ukoronowanie ponad 10-letniej współpracy duetu. Od pierwszych do ostatnich taktów słyszymy muzykę kreowaną w sposób artystycznie skończony, doskonale wyważony i przemyślany. Odnosi się wrażenie, że to jeden artysta wykonuje partie obu instrumentów. To efekt świetnego warsztatu i doskonałego zgrania obu muzyków. Elementy takie jak technika gry, artykulacja, intonacja,

prowadzenie fraz i zachowanie stylu w poszczególnych utworach, a także zastosowanie współczesnych środków wyrazu nie budzą zastrzeżeń. Nagrań przedstawionych w charakterze dzieła artystycznego słucha się z prawdziwą przyjemnością. Szczególnie ciekawa dla mnie jest pierwsza część płyty, którą zamyka pełna emocjonalnej głębi kompozycja Tomasza Skweresa zatytułowana *Coffin Ship*.

W przedstawionych nagraniach wraca uwagę zarówno dbałość o szczegóły techniczne, czytelność prowadzonych głosów w obu instrumentach, jak i dbałość o estetykę dźwięku, staranne dobranie barw saksofonu i registrów w partii akordeonu w celu podkreślenia charakterystycznych dla każdego utworu kolorytu narracji i uzyskania zamierzonego przez wykonawców efektu artystycznego.

Płyta zawiera kompozycje bardzo różnorodne pod względem stylistyki i czasu ich powstania. W mojej ocenie jest to jedyna cecha, która osłabia bardzo pozytywne ogólne odczucia po jej wysłuchaniu. Choć utwory stanowiące drugą część płyty, pozostające w stylistyce, czy ocierające się o idiom jazzowy są opracowane i wykonane w sposób wyśmienity, wydaje się, iż nadawałyby się na inną płytę, poświęconą właśnie takiej muzyce.

Specjalnego podkreślenia wymaga dobra praca koncepcyjna Pana Michała Knota poświęcona opracowaniu większości przedstawionych utworów na duet saksofonowo – akordeonowy. Wymaga to zarówno wyrobionej wyobraźni muzycznej, jak i świetnej znajomości technicznych możliwości obu instrumentów.

Płyta została zrealizowana perfekcyjnie przez Martina Klebahna w 4tune audio & media production.

2. Opis dzieła artystycznego

Dysertacja złożona jest ze wstępu, trzech rozdziałów wraz z podrozdziałami, podsumowania w języku polskim i angielskim, bibliografii, spisów ilustracji, tabel, diagramów, przykładów nutowych, a także aneksu zawierającego partyturę utworu *Coffin Ship* Tomasza Skweresa.

Treść zawarta w poszczególnych rozdziałach odpowiada tezom zawartym w tytule pracy.

Rozdział 1 pt. *Saksofon i akordeon – wieloaspektowe podobieństwo obu instrumentów* składa się z dwóch podrozdziałów: 1.1 *Kontekst historyczny* i 1.2 *Specyfika brzmienia duetu saksofonowo-akordeonowego*. W części pierwszej saksofon i akordeon przedstawione są jako instrumenty wywodzące się od jednego przodka, którym był aerofon stroikowy. Autor, odwołując się do wielu materiałów źródłowych opisuje dosyć szeroko uwarunkowania historyczne i socjologiczne, które doprowadziły do ukonstytuowania się obu instrumentów w XIX i początkach XX wieku. W części drugiej doktorant analizuje specyfikę brzmienia obu instrumentów w kontekście źródła dźwięku, przy czym opiera się w nim głównie na badaniach przeprowadzonych przez saksofonistę i jednocześnie eksperta w dziedzinie psychoakustyki - Jonasa Braascha opisującego wyniki swoich eksperymentów z zastosowaniem różnego rodzaju źródeł dźwięku dołączonych do saksofonu sopranowego w miejsce jego oryginalnego

ustnika. Duże znaczenie ma przy tym zarówno doświadczenie Braascha jako saksofonisty, jak i jego współpraca artystyczna z akordeonistką Pauline Oliveros. Ten fragment rozdziału jest zapisem rozmowy doktoranta z J. Braschem.

Rozdział 2 nosi tytuł *Studium interpretacji i zasięgu ekspresyjnych możliwości wykonawczych*. Jego pierwszą część doktorant poświęca na ogólne omówienie problematyki ekspresji, interpretacji w muzyce. Przywołuje przy tym opinie i poglądy zawarte w pracach filozoficznych i muzykologicznych kilku uznanych autorów – Eduarda Hanslicka, Jerrolda Levinsona, Nicka Zangwilla i Krzysztofa Guczalskiego. W kolejnym podrozdziale omawia najważniejsze elementy interpretacji dzieła muzycznego posiłkując się metodologią opracowaną przez Andrzeja Miśkiewicza. Analizuje również elementy techniki gry, mające decydujący wpływ na psychologiczny odbiór utworu przez słuchacza. Należą do nich zdaniem doktoranta dynamika, szczególnie w kontekście tempa oraz artykulacja. Autor słusznie podkreśla potrzebę szczególnej pieczołowitości w opracowaniu tych elementów w utworach transkrybowanych, gdzie charakterystyczne cechy dźwięku wynikające z artykulacji na jednym instrumencie powinny być wzięte pod uwagę w procesie przenoszenia utworu na inny.

Trzecia część rozdziału drugiego jest uszczegółowieniem dwóch pierwszych i dotyczy możliwości interpretacyjnych duetu saksofonowo-akordeonowego. Doktorant analizuje potencjał takiego zespołu kilkutorowo. Zajmuje się zarówno cechami brzmienia jak barwa czy dynamika, jak i technikami gry (artykulacja, technika *dal niente*, *glissando*, mikrointerwały, *wibrato*, *klastery* i *wielodźwięki*, *odgłosy powietrza*, efekty perkusyjne), analizuje również zakresy dźwięku obu instrumentów, biorąc pod uwagę różne registry akordeonu. Ta część pracy pokazuje głębię i nieprzypadkowość w podejściu kandydata do tematyki transkrypcji, czego owocem są konkretne opracowania na duet saksofonowo-akordeonowy zawarte w dziele artystycznym.

Rozdział 3 zatytułowany *Utwory na duet saksofonowo-akordeonowy*, doktorant poświęcił omówieniu kompozycji powstałych na ten rodzaj zespołu, przy czym w pierwszym podrozdziale analizuje procesy kształtowania się repertuaru pod kątem historycznym i geograficznym. W jego końcowej części autor zamieścił katalog oryginalnych kompozycji na wspomniany zestaw instrumentów.

Kolejne podrozdziały tej części pracy zawierają szczegółowe omówienia kompozycji przedstawionych na płycie EAST WEST.

Jako pierwszy został poddany analizie *Coffin ship* Tomasza Skweresa – jedyna kompozycja spośród zamieszczonych na płycie w oryginale napisana na ten skład instrumentów i dedykowana wykonawcom. Autor sporo miejsca poświęcił też na analizę formalną utworu i zagadnienia techniczno-wykonawcze. Przedstawił w nim również sylwetkę kompozytora oraz w zajmujący sposób opisał tło wydarzeń historycznych, na którym twórca oparł swoje dzieło. Ostatnim elementem tego podrozdziału jest zapis rozmowy z kompozytorem.

W następnych podrozdziałach doktorant omawia transkrypcje stanowiące pozostałą część dzieła artystycznego, przy czym tę część pracy rozpoczyna od opisu metodologii i terminologii, którą autor przyjął w celu jasnego przedstawienia procesu transkrybowania poszczególnych kompozycji.

Przedstawiając kolejne utwory doktorant sięga do biografii ich twórców oraz przedstawia kontekst, w którym powstawały. Wyczerpująco opisuje również zagadnienia związane z opracowaniem utworów, uzasadnia przyjęcie konkretnych rozwiązań technicznych i środków wyrazu artystycznego.

Konkluzja

Mgr Michał Knot to saksofonista, który dysponując błyskotliwym warształem instrumentalnym i swobodą w stosowaniu wyszukanych środków wyrazu, jest równocześnie artystą twórczym i poszukującym. Wykorzystuje przy tym świadomie swoje doświadczenia do kreowania przemyślanych rozwiązań technicznych i interpretacji artystycznych. Duo Aliada stworzone we współpracy z serbskim akordeonistą Bogdanem Laketicem, to zespół penetrujący niezwykle szerokie spektrum stylistyczne i sonorystyczne, od muzyki dawnej, przez opracowania utworów kolejnych epok, aż po oryginalnie pisaną dla niego muzykę współczesną.

W opisie dzieła autor wykorzystał właściwe narzędzia badawcze, a posługując się szeroką wiedzą oraz intuicją badawczą w doborze materiału i jego głębokiej analizie, dowiódł swoich wysokich kompetencji naukowych. W rezultacie otrzymaliśmy wartościową pracę stanowiącą dla zainteresowanych bardzo dobre źródło naukowe i interpretacyjne.

Przedstawione dzieło artystyczne wraz z opisem przyjmuję i niniejszym stwierdzam, że kandydat spełnił wymagania ustawy z dnia 14.03.2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 r. poz. 1789), Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 roku (Dz. U. 2018 poz. 261) oraz art.179 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 3 lipca 2018 roku.

Prof. dr hab. Dariusz Samól

